

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 788 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati.....	10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati	16
Gulnora Abdurahmonova	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish muammolari va uni bartaraf etish yo'llari	22
S. R. Topildiyev	
Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi	28
Muratova Shohista Nimatullayevna	
Green Economy in Tourism in Uzbekistan.....	32
Alieva Makhbuba Toychievna	
Инновационные подходы в сельском туризме: "Зеленые маршруты"	36
Голышева Елена Вячеславовна	
Mamlakatimizda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari	42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
To'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari.....	47
A.Yu. Mardanov	
Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari.....	52
A'zamov Saidakbarxon Avazxon o'g'li	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish	57
Abdullayev Elyorbek Odiljon o'g'li	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	62
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash ko'rsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlar.....	66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich	
Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda "yashil" iqtisodiyot va uning ayrim masalalari.....	70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlari.....	74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati.....	78
Butanova Dilnoza Rustamovna	
Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta'siri.....	83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna	
Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qo'llanilishi.....	95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning o'rni.....	101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari.....	104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich	
Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari	110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich	
Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi.....	113
Mahamatova Maftuna	
Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari.....	119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari.....	124
Said Po'latov Maxamedovich	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar.....	135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	142
Toshmurod Kulmanov	
Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari	147
Tursunova Dilnavo Islomovna	
Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish.....	150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari.....	159
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish.....	162
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari.....	168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich	
Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish	174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari	179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Agglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida	185
Raximbayev Akmal Azatboyevich	
Korxonalarini boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari	190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Globalashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	195
Salimov Dilshodbek Davronovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi.....	199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich	
Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	203
Nilufar Umarova	
O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili	207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili	213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari	220
Meliyev Isroil Ismoilovich	
Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar	227
Melikov Otabek Maxmadiminovich	
Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'rni.....	232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich	
Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar.....	237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna	
Задачи предмета «русского языка» на современном этапе	243
Адилова Солияхон	

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati	247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari.....	252
Gapparov Azim Qayumovich	
O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri.....	258
Isayev Atabek Djurabayevich	
Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market.....	266
Jurabek Sobirov	
Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili.....	270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich	
Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli	276
Mamadiyeva Dilrom Ravshon qizi	
Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili	280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Improving Internal Control System	287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMLar veb-saytlari samaradorligini oshirish.....	291
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish	298
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	
Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari.....	306
N. B. Yahyoxonov	
Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	311
Nazarova Muslima Nazarovna	
Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlarini	317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich	
Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari.....	322
Olimova Nodira Xamrakulovna	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar	329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li	
O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari.....	333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi	338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari.....	341
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati.....	345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish.....	350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	
Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar	355
Samandarova Gulxayo Abduraim qizi	
Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari	359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati	363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna	
Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiyatlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi	367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich	

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане.....	373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts.....	379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich	
Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar	384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari.....	391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	396
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari.....	402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna	
O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi	
Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров	408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	412
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari.....	416
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich	
Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан.....	420
Адашов Гайрат Рустамович	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане	432
Б. А. Хакимов	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции.....	438
Бабаева Гузаль Яшиновна	
"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgan imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida	444
Davlayev G'olib Ashurovich	
Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili	447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich	
Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri.....	452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish.....	457
Jonuzokov M. K.	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish.....	461
Ismailov Allayor Rashidovich	
Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции.....	465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович	
Iqtisodiyotni globalashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish	471
Kalandarova Nargiza Narimanovna	
Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения	475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна	
Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях	478
Киличев А. А.	
Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish	485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	

Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане.....	490
Курпаяниди Константин Иванович	
Ho'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish.....	497
Mahmudova Go'zal Samadjon qizi	
Muqimiy ijodiDA milliy uyg'onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar	502
Muxlisa Muxitdinova	
Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана	505
Наимов Шахрух	
Определение специфических особенностей и факторов влияющие на процесс внедрения международных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан.....	509
Хайдаров Зоҳир Шаривович , Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зоҳир Зода	
Inson kapitalida mujassam bo'lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o'rni va roli	514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova	
Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма.....	521
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе.....	525
Рахимова Гавхар Ойбековна	
O'zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli	530
Saidova Subhinigor Azizovna	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag'allikni qisqartirishning innovatsion yo'llari	535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o'g'li	
Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari	541
Umirov Xurshid Islomovich	
Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari.....	545
Fayziyeva Dilafuz Shuxratovna	
"Авеста" – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии	549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович	
Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия	555
Хамдамов С. Ф.	
Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish.....	562
Xasanova Nafisa Shavkatovna	
Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish.....	566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi	
Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar.....	572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari	578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich	
Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni.....	583
Toyrova Amina Baxtisher qizi	
Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili	588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li	
Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar	592
K. Q. Tajibayev	
Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике	599
Камолова Феруза Кахрамоновна	

O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari.....	603
Mirzayeva Lola Shavkatovna	
Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o'rni.....	607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi.....	612
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari.....	620
Salixov Sherzod Abduxakimovich	
Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish	625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish	628
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi	635
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li	
Xizmat ko'rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari.....	640
Muhammadamin Erdon o'gli Erdonov	
Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста.....	644
Насиров Дилшод Фархадович	
Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана	654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович	
Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir.....	659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li	
Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlari.....	664
Razzakov Jasur Xamraboyevich	
Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan	670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi	
Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish	677
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
O'zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari	683
Ortiqov Avazbek Bahrom o'g'li	
Rene Dekart va Blez Paskal ta'limotlarida ratsional g'oyalar komparativistikasi.....	689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari.....	694
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan's Efforts to Join It.....	699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara	
Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar.....	705
Abduqaxorov Ulug'bek Abdug'aniyevich	
Yangi O'zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo'nalishlari	709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich	
Mahalliy soliqlar va yig'implarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari	713
Tuychiyev Kamoliddin	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	717
Yadgarov Nodir Ravshanovich	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tish bosqichlarining tashkiliy jihatlar va iqtisodiy asoslari.....	723
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
Davlat xaridlari jarayonida e'tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari	727
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

O'zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari	730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o'g'li	
Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari	733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva	
Sug'urta faoliyatini takomillashtirishda andarrayting xizmatining o'rni	737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari	741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
Kambag'allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo'naltirish	745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Yoqilg'i-energetika korxonalarining moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari	749
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике	753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
Эффективность программ соответствия в различных компаниях	757
Ахмедов Бехзод Ахмедович	
Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте	762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович	
Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles	767
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg'or xorij tajribalari	774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish	781
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o'g'li	

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH OMILLARI

A.Yu. Mardanov

Oriental universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti dekani

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri to'qimachilik sanoatini rivojlantirish imkoniyatlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillar tahlil etilgan. Jumladan, paxta xomashyosini yetishtirishdan tayyor mahsulot yaratishgacha bo'lgan qo'shilgan qiymat zanjirining rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish orqali tarmoq iqtisodiyotini mustahkamlash masalalari tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: sanoat; to'qimachilik sanoati; paxta xomashyosi; xomashyoni qayta ishlash; qo'shilgan qiymat zanjiri; tayyor to'qimachilik mahsulotlari; ichki iste'mol; eksport; sanoat – 4.0.

Abstract: The article analyzes the development opportunities of the textile industry, one of the important sectors of the economy of the Republic of Uzbekistan, and the main factors affecting it. In particular, issues of strengthening the economy of the sector by improving the organizational and economic mechanisms of the development of the added value chain from the cultivation of raw cotton to the creation of finished products have been studied.

Key words: industry; textile industry; raw cotton; processing of raw materials; added value chain; ready-made textile products; internal consumption; export; industry - 4.0.

Аннотация: В статье анализируются возможности развития текстильной промышленности, одной из важных отраслей экономики Республики Узбекистан, и основные факторы, влияющие на нее. В частности, изучены вопросы укрепления экономики отрасли за счет совершенствования организационно-экономических механизмов развития цепочки добавленной стоимости от выращивания хлопка-сырца до создания готовой продукции.

Ключевые слова: промышленность; текстильная промышленность; хлопок-сырец; переработка сырья; цепочка добавленной стоимости; готовые текстильные изделия; внутреннее потребление; экспорт; промышленность - 4,0.

KIRISH

Bugungi kunda mamlakatimiz uchun eng muhim masalalardan biri, sanoat tarmoqlarini barqaror rivojlantirish orqali ishlab chiqarish va aholining sanoat mahsulotlariga o'sib borayotgan talabini qondirish hisoblanadi. Bu sanoat mahsulotlari bilan ichki bozorni to'ldirish va eksportga chiqarish orqali mamlakat valyuta zaxiralarini mustahkamlashga zamin yaratadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash va yalpi ichki mahsulotda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirish; sanoatning yetakchi tarmoqlari va iqtisodiyotni yanada liberal-lashtirish hamda transformatsiya jarayonlarini yakunlash; sanoat tarmoqlarida mehnat unumdorligini oshirish dasturlarini keng joriy qilish; ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan yangilash; ishlab chiqarish loyihalarini amalga oshirishga qaratilgan faol investitsiya siyosatini olib borish; yuqori texnologiyali qayta ishlash tarmoqlarini, eng avvalo, mahalliy xomashyo resurslarini chuqur qayta ishlash asosida yuqori qo'shimcha qiymatli tayyor mahsulot ishlab chiqarishni jadal rivojlantirish orqali sanoatni yanada modernizatsiya va diversifikatsiya qilish hamda tarmoqlararo sanoat kooperatsiyasini kengaytirish, texnoparklar va kichik sanoat zonalarini samaradorligini oshirish, yangilarini tashkil etish vazifalari belgilab berilgan ^[1].

Respublikamizda so'nggi yillarda sanoatning muhim tarmoqlaridan biri - to'qimachilik sanoatini jadal rivojlantirishga alohida e'tibor berilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "to'qimachilik, charm-poyabzal, farmasevtika, elektrotexnika, kimyo va neft-kimyo, qurilish materiallari, oziq-ovqat sanoatlari va boshqa ko'plab sohalaridagi qayta ishlash darajasini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishga hamda eksportning yillik hajmini salkam 20 milliard dollarga yetkazishga muvaffaq bo'ldik" ^[2].

Shundan kelib chiqib mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishning muhim omillaridan biri sifatida to'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish imkoniyatlarini atroflicha tadqiq etish asosida bu borada tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri sanaladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

To'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirishning nazariy asoslarini tadqiq etish ustida xorijlik va respublikamizning ko'pgina iqtisodchi olimlari tadqiqotlar olib borishgan.

O.A.Davronovga ko'ra "O'zbekiston to'qimachilik sanoati milliy iqtisodiyotning yetakchi tarmog'i va mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi" [4].

Ch.G.Nosirova fikricha "to'qimachilik sanoati O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirish uchun strategik ahamiyatga ega. O'zining yirik xom ashyo bazasi, yengil sanoatning mehnat zichligi, qo'shni mamlakatlarda nisbatan katta bozor mavjudligi O'zbekistonda to'qimachilik va tikuvchilik ishlab chiqarishini rivojlantirishni salohiyatli o'sish omillaridan biriga aylantiradi. Bu salohiyatni yuzaga chiqarish, mamlakatimizda kuchli to'qimachilik va tikuvchilik tarmog'ini yaratish milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlaridan biridir" [5].

S. X. Abdullayeva va G. M. Davlyatovalarni ta'kidlashicha "to'qimachilik sanoati korxonalari oldida jahon bozorida talab qilinadigan mahsulotlar uchun zaruriy xom ashyoni qayta ishlashning ketma-ket bosqichli sikllarini joriy etish kabi global muammo mavjud bo'lib, ushbu jarayon asosan xom ashyoga quyidagi sxema bo'yicha ishlov berish bilan amalga oshiriladi: birlamchi qayta ishlash (yarim tayyor mahsulotlar) – sanoat ishlab chiqarish uchun tayyor materiallar – yakuniy iste'mol uchun tayyor mahsulotlar" [6].

To'qimachilik sanoatini rivojlantirish muammolari ustida tadqiqot olib borgan olimlar qatoriga, shuningdek Ortiqov A. O., R.S. Muratov, Djalalova I. A., Maxmudov E. X., Oripov S. Sh., Isakov M. Yu., Yuldasheva Sh., Karabaeva G. SH., Najimaddinov R. D. va boshqalarni ham kiritish mumkin [7; 8; 9; 10; 11;12;13].

Ammo, Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi doirasida to'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish masalalari yetarli darajada o'rganilmaganligi ushbu tadqiqot mavzusining tanlanishiga sabab bo'ldi.

MAVZU METODOLOGIYASI

Maqolani tayyorlashda tizimli yondashuv, ilmiy abstraksiyalash, tahlil va sintez, qiyosiy va tizimli tahlil, monografik kuzatuv, iqtisodiy-statistik va boshqa usullaridan foydalanilgan.

Tadqiqotning axborot bazasi sifatida to'qimachilik sanoatini tartibga solib turuvchi qonuniy va me'yoriy hujjatlar, jumladan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmon va qarorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari, vazirliklarning tegishli me'yoriy-huquqiy hujjatlari, Davlat statistika agentligi ma'lumotlari xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Respublikamiz iqtisodiy taraqqiyotida to'qimachilik sanoatining ahamiyati tobora oshib bormoqda. Hozirgi kunga kelib, to'qimachilik sanoati sanoat yalpi mahsulotning 14,9 foizi yaratilmoqda (1-jadval).

Keltirilgan ma'lumotlardan ma'lumki, 2018-2022-yillarda o'tgan yillarga nisbatan to'qimachilik sanoati mahsuloti ishlab chiqarishning o'rtacha yillik o'sish sur'atlari 10,3 %ni tashkil etgan. Jami ishlab chiqaradigan sanoat tarkibida to'qimachilik, kiyim, teri mahsulotlarini ishlab chiqarishning ulushi 14,5 dan 14,9 % ga oshgan.

To'qimachilik, kiyim, teri mahsulotlarini 2018-2022-yillarda natura ko'rinishida ishlab chiqarishda ip-kalava 54,8, gazlamalar 10,7, trikotaj mahsulotlari 57,3, tikuv mahsulotlari 53,9, chulki-paypoq mahsulotlari 76,2, gilam va gilam mahsulotlari 33,2 %ga oshganligi ijobiy holdir (1-jadval).

1-jadval: Respublikada to'qimachilik sanoatini rivojlanish dinamikasi

Qayta ishlangan meva-sabzavot mahsulotlari	O'lchov birligi	2018-y.	2019-y.	2020-y.	2021-y.	2022-y.	2022-y. 2018-y.ga nisb., % da
To'qimachilik, kiyim, teri mahsulotlarini ishlab chiqarish indeksi, o'tgan yilga nisbatan foizda	%	105,4	104,9	113,8	118,8	108,8	+3,4 f.p.
To'qimachilik, kiyim, teri mahsulotlarini ishlab chiqarishni sanoat mahsu-lotidagi ulushi	%	14,5	12,6	13,2	14,9	14,9	+0,4 f.p.
To'qimachilik, kiyim, teri mahsulotlarini natura ko'rinishida ishlab chiqarish							
Ip-kalava	ming t.	427,9	528,6	614,8	789,0	662,3	154,8
Gazlamalar	mln. m ²	533,3	470,4	607,8	590,8	590,4	110,7
Trikotaj mahsulotlari	mln dona	319,7	266,1	286,0	481,3	455,6	253,2
Trikotaj polotnosi	ming t.	60,5	54,1	97,3	75,1	95,2	157,3

Tikuv mahsulotlari	mlrd so'm	2873,8	3216,8	4080,9	4679,8	4424,1	153,9
Chulki-paypoq mahsulotlari	mln. juft	117,0	126,4	155,0	219,8	206,2	176,2
Poyabzal	mln. juft	12,7	21,6	27,6	26,5	24,0	189,0
Gilam va gilam mahsulotlari	mln m ²	45,1	43,9	54,4	66,3	60,1	133,2

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida tuzilgan.

Mamlakatimizni rivojlantirish strategiyasida sanoat tarmoqlarini barqaror va mutanosib rivojlanishini ta'minlash strategik vazifalardan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev 2020-yil uchun mo'ljallangan eng muhim ustuvor vazifalar haqidagi Oliy Majlisga Murojaatnomasida bu xususda quyidagilarni ta'kidlab o'tgan: "...iqtisodiy o'sishga, avvalo, raqobatdosh sanoat zanjirlarini yaratish hamda bunday loyihalarga investitsiyalarni ko'paytirish orqali erishiladi.

Harvard universiteti tadqiqotlariga ko'ra, mamlakatimiz 50 dan ortiq sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda barcha imkoniyat va nisbiy ustunliklarga ega. Ayniqsa, neftgaz-kimyo, metallurgiya, mashinasozlik, elektrotexnika, farmasevtika, qurilish materiallari, to'qimachilik, charm-poyabzal, oziq-ovqat hamda "yashil" iqtisodiyot bilan bog'liq sanoat tarmoqlari iqtisodiyotimiz "drayverlari"ga aylanishi uchun barcha yetarli sharoitlar mavjud" [3].

Respublikamizda to'qimachilik va tikuv-trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarilishini barqaror rivojlantirish va tarmoqning eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 14-dekabrda "To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari" to'g'risidagi PF-5285-sonli Farmonida ta'kidlanganidek:

- tarmoqning yetarli salohiyatiga qaramasdan, yuqori qo'shilgan qiymatli tayyor mahsulotni ishlab chiqarishda uyg'unlashgan texnologik zanjir mavjud emas;
- milliy standartlar va to'qimachilik mahsulotlarining sinovlari bo'yicha laboratoriyalarning xalqaro standartlar va talablar bilan uyg'unlashtirish ishlari qoniqarsiz, shuningdek, sifat menejmenti zamonaviy tizimlarini joriy etishning past darajada ekanligi mahalliy mahsulotlarni yirik xorijiy savdo bozorlariga chiqarishga, eksport salohiyatini yuksaltirishga hamda mahsulotlar sifati va xavfsizligiga bo'lgan ishonchni oshirishga to'siq bo'lmoqda;
- tarmoqqa zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish darajasi mavjud muammolarni tizimli tahlil qilish va to'qimachilik sanoati rivojlanishining istiqbolli yo'nalishlarini belgilash uchun shart-sharoit yaratmayapti;
- xomashyo va ishlab chiqarish resurslarining nooqilona taqsimlanishi, logistika va muhandislik infrazuzilmasini tashkil etishdagi kamchiliklar ishlab chiqarish quvvatlari ancha qismining to'xtab qolishiga, iqtisodiy yo'qotishlarga va oqibatda mahsulotlar tannarxining oshishiga, shuningdek, ishlab chiqarish rentabelligining pasayishiga olib kelmoqda;
- to'qimachilik yarim tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish va eksport qilishning barqaror ustunlik qilishi, yuqori qo'shilgan qiymatli tayyor to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish va jahon bozorlarida munosib raqobatlashishga qodir bo'lgan milliy brendlarni shakllantirishning yetarli darajada emasligi to'qimachilik sanoati korxonalari daromadlarini oshirish imkonini bermayapti va boshqalar.

Shu bilan birga, tadqiqotlarga ko'ra, bugungi kunda to'qimachilik sanoati tarmoqlarining barqaror rivojlanishiga to'siq bo'layotgan quyidagi muammolar mavjudligini e'tirof etish joiz:

- to'qimachilik sanoati korxonalarida unumdorligi yuqori, energiya sig'imi past va resurs tejamonkor zamonaviy innovatsion raqamli texnologiyalar va raqobatbardosh ishlab chiqarish quvvatlari yetishmaydi;
- faoliyat ko'rsatayotgan ko'pchilik korxonalarning ishlab chiqarish quvvatlari kam samarali bo'lib, material sig'imi yuqoriligi oqibatida zamonaviy mahsulotlarni kam xarajat evaziga ishlab chiqarish imkonini bermayapti;
- tarmoqdagi asosiy vositalarning moddiy va ma'naviy jihatdan eskirganligi va yangilanish darajasi past;
- ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning sifat ko'rsatkichlari va qadoqlanishi, tovar ko'rinishi bo'yicha ichki va jahon bozorlarida raqobatbardosh emas;
- zamonaviy qayta ishlash sanoati standartlariga javob beradigan navlar, texnik standartlar va talablarga mos keluvchi sifatli xoma shyo yetishmaydi;
- istiqbolli loyihalarni amalga oshirish uchun korxona va aholi mablag'larini jalb etish imkoniyatlari past, tijorat banklari foiz stavkalarining yuqoriligi va kredit uchun garov ta'minoti yetishmasligi ishlab chiqarishni moliyalashtirish imkoniyatlarini cheklaydi;
- asosiy ishlab chiqarish fondlarini yangilanish darajasi pastligi, katta qismining eskirganligi oqibatida ishlab chiqarish material sig'imining yuqori darajada saqlanib qolayotganligi, shuningdek, resurs tejovchi va kam chiqimli innovatsion texnologiyalarning yetishmasligi;
- ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifati va tovar ko'rinishining jahon standartlari talabiga mos kelmasligi;

- qayta ishlash korxonalarining xomashyo yetkazib beruvchilar, ichki va tashqi bozorlardagi sotuvchilar bilan barqaror, mustahkam va uzoq muddatli integratsion aloqalarining yetarli darajada yo'lga qo'yilganligi va boshqalar.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 12-fevraldagi "To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini isloh qilishni yanada chuqurlashtirish va uning eksport salohiyatini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4186-sonli qarori va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirishga oid chora-tadbirlari belgilangan:

- *birinchidan*, to'qimachilik sanoatining iqtisodiyotdagi ulushini oshirish, mamlakatda ishlab chiqarilayotgan to'qimachilik mahsulotlarining, eng avvalo, yuqori qo'shilgan qiymatli raqobatbardosh to'qimachilik mahsulotlarini yuqori texnologik ishlab chiqarishga qayta yo'naltirish orqali hajmi va sifatini oshirish;
- *ikkinchidan*, to'qimachilik sanoatining boshqaruv tizimini ilg'or menejment texnologiyalari, tarmoq korxonalariga har tomonlama ko'maklashish va qo'llab-quvvatlashning, shu jumladan ularning rivojlantirishiga to'sqinlik qiluvchi muammolarni hal etishda samarali shakllarini joriy etgan holda tubdan qayta ko'rib chiqish;
- *uchinchidan*, to'qimachilik sanoati sohasidagi standartlashtirish va sertifikatlashtirish tizimini xalqaro talab va standartlarga uyg'unlashtirish, shuningdek, mahsulotlar sinov laboratoriyalarini modernizatsiya qilish va akkreditatsiyadan o'tkazish orqali yanada takomillashtirish;
- *to'rtinchidan*, tarmoqqa to'qimachilik mahsulotlari mahalliy va xorijiy bozorlarining holati hamda rivojlanish tendensiyalari haqidagi ishonchli va o'z vaqtida axborotlar olishni ta'minlash imkonini beruvchi ilg'or axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, tarmoq rivojlanishining ustuvor yo'nalishlarini aniqlash maqsadida uni tizimli va kompleks tahlil qilish;
- *beshinchidan*, paxta xomashyosini yetishtirishdan boshlab, unga dastlabki ishlov berish, mahsulotni paxta tozalash korxonalarida keyingi qayta ishlash va yuqori qo'shilgan qiymatli tayyor to'qimachilik mahsuloti chiqarish bosqichigacha bo'lgan ishlab chiqarishni integratsiya qilishni nazarda tutuvchi rivojlanishning klaster modelini amalga oshirish;
- *oltinchidan*, xomashyo resurslari taqsimotining mutanosibligi va tashkil etilayotgan tarmoq korxonalarining logistika va muhandislik infratuzilmasini rivojlantirish bilan o'zaro uzviy bog'liqlikda, shu jumladan ko'p funksiyali transport-logistika xablarini qurish, yuklarni yetkazishning optimal yo'nalishlari hamda yo'laklarini tanlash, shuningdek, transportda yuk tashish tariflarini optimallashtirish orqali joylashuvini ta'minlash;
- *yettinchidan*, yuqori sifatli tayyor to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish va eksportini kengaytirish, milliy brendlarni jahon bozorlariga ilgari surish maqsadida ishlab chiqarish jarayoniga ilg'or innovatsion texnologiyalar, nou-xau, dizaynerlik ishlanmalarini keng joriy etish, furnitura va aksessuarlarning zamonaviy namunalarini ishlab chiqarishni mahalliyashtirish;
- *sakkizinchidan*, talab yuqori bo'lgan mutaxassisliklar bo'yicha yo'nalishlarni kengaytirgan holda to'qimachilik sanoati uchun kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini tubdan takomillashtirish, ta'lim muassasalarining o'quv dasturlarini tarmoqning zamonaviy rivojlanish tendensiyalarini hisobga olgan holda qayta ko'rib chiqish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini, shuningdek, ushbu sohada xalqaro hamkorlikni faollashtirish.

Mazkur qarorda kompleks yondashuv asosida xomashyoni qayta ishlash, tayyor mahsulotni, shu jumladan, sanoat kooperatsiyasini kengaytirish hamda qo'llab-quvvatlash asosida ishlab chiqarish va eksport qilish, to'qimachilik mahsulotlarini sotishning ichki va tashqi bozorlarini tadqiq qilish; ichki va tashqi bozorlarda mahsulotlar raqobatbardoshligini ta'minlash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish, qo'shimcha qiymat yaratishning yagona zanjirini tuzish; respublikada ishlab chiqariladigan paxta ip-kalavalarining butun hajmini qayta ishlash hisobiga 2025-yilga borib to'qimachilik mahsulotlari eksporti hajmini 7 mlrd. AQSh dollariga yetkazish vazifalari ham belgilab berilgan.

O'zbekiston to'qimachilik sanoatini modernizatsiyalash, ishlab chiqarish samaradorligini yanada oshirish, iqtisodiyot tarmoqlarini texnik va texnologik jihatdan qayta jihozlash hamda iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarini jadal yangilash masalalariga e'tibor hozirgi kunda, ayniqsa, dolzarb masalaga aylanib bormoqda.

Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan qayta jihozlash o'z-o'zidan mamlakatda tovarlar ishlab chiqarish jarayonida foydalaniladigan barcha turdagi iqtisodiy resurslarni oqilona ishlatishga asos bo'ladi. Mamlakatimiz zamonaviy texnika va texnologiyalardan foydalangan holda ishlab chiqarilgan tovarlar va xizmatlar orqali nafaqat ichki bozorda, balki raqobat kurashi kuchayib borayotgan jahon bozorlarida o'z o'rnini topishi uchun yagona yo'l bo'lib qoldi. Ayniqsa, mazkur yo'nalishlar orasida ishlab chiqarishni modernizatsiyalash muhim o'rin tutadi.

Sanoat korxonalarini modernizatsiyalash birinchi navbatda eskirgan texnika vositalari va asbob-uskunalarini foydalanishdan chiqarish hamda ishlab chiqarishni zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan jiho-

zlash, mahalliy resurslar bazasida innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarishga joriy etish bilan uzviy bog'liq. Bu esa tarmoqqa investitsiyalar jalb etish, birinchi navbatda ichki manbalarni yo'naltirish asosida sanoatning muhim tarmoqlarini jadal modernizatsiya qilish, texnik va texnologik qayta jihozlashni ko'zda tutadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Fikrimizcha, to'qimachilik sanoati tarmoqlarini jadal va barqaror rivojlantirish uchun quyidagi tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- texnologik jarayonlarni takomillashtirish hamda homashyo, material va energiya resurslari sarf me'yorini tushirish hisobiga tannarxni pasaytirish va ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirish;
- ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish darajasi va mehnat unumdorligini oshirish evaziga ishlab chiqarish xarajatlarni qisqartirish;
- ishlab chiqarishni samarali diversifikatsiyalash va xom-ashyo resurslarini qayta ishlashni chuqurlashtirish yo'nalishlariga innovatsiyani qo'llash;
- ishlab chiqarilayotgan mahsulot assortimentini kengaytirish va diversifikatsiyalash, yangi mahsulot turlari va yuqori texnologiyalarni ishlab chiqishni o'zlashtirish asosida tashqi bozorda mahalliy tovarlarning raqobatdoshligini oshirish;
- tarmoq korxonalarida resurs tejankor va yuqori unumli texnologiyalar joriy etishga alohida e'tibor qaratish;
- mahalliy mahsulotlar sotish bozorlarini o'rganish va ularning mos bozor segmentlaridagi o'rnini aniqlash yo'nalishida marketing tadqiqotlarini amalga oshirish;
- texnologiyalar transferti sohasida xalqaro hamkorlikning huquqiy mexanizmlarini yaratish;
- yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarish va tarmoqni texnik-texnologik modernizatsiyalashga ichki va xorijiy investitsiyalar jalb etishni davlat tomonidan rag'batlantirish;
- tarmoq korxonalarini xomashyo manbalariga yaqin va transport xarajatlarini tejash imkonini beruvchi ilmiy joylashtirish, rayonlashtirish va ixtisoslashtirish ishlarini jadallashtirish;
- klaster, kooperatsiya va boshqa tuzilmalar vositasida xomashyo yetishtirib beruvchilar va xomashyoni qayta ishlovchi sanoat korxonalari o'rtasidagi integratsion aloqalarni mustahkamlash;
- eskirgan texnika vositalari va asbob-uskunalarini foydalanishdan chiqarish va ishlab chiqarishni zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan jihozlash ishlarini jadallashtirish;
- mahalliy xomashyoni chuqur qayta ishlash asosida ichki va jahon bozorida xaridorgir bo'lgan raqobatbardosh tayyor mahsulotlar hamda yarim fabrikatlar, jumladan, bo'yalgan ip, mato, ishlov berilgan teri, trikotaj, tikuvchilik, poyabzal va attorlik-charm buyumlari ishlab chiqarish hisobidan to'qimachilik hamda charm-poyabzal sanoati tuzilmasini yanada yaxshilash.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni. www.lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti birinchi Toshkent xalqaro investitsiya forumining ochilish marosimidagi nutqi. 2021-yil 24-mart. <https://president.uz/uz/lists/view/5077>.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. 29.12.2020. <https://president.uz/uz/lists/view/4056>.
4. O.A. Davronov. To'qimachilik sanoatini rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy-elektron jurnali. №1, yanvar-dekabr, 2016. –1 b.
5. Ch.G. Nosirova. O'zbekiston respublikasi to'qimachilik sanoatini rivojlanishdagi asosiy parametrelarni va tendensiyalarni o'rganish. Journal of Advanced Research and Stability // Volume: 02 Issue: 07| July -2022. www.sciencebox.uz.
6. S.X.Abdullaeva, G.M.Davlatova, (2022). To'qimachilik sanoati korxonalarining iqtisodiy barqarorligini innovatsion rivojlantirish masalalari. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, 2 (6-8), 7-21.
7. E.A.Muminova. To'qimachilik sanoati korxonalarida innovatsion-investitsion faoliyatni boshqarish yo'nalishlari. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2021. –156 b.
8. M.S.Jamolliddinova. To'qimachilik sanoatining rivojlanish tendensiyalari // Scientific Impulse: Vol. 1 No. 11 (2023).
9. O. Oxunova, (2023). O'zbekiston to'qimachilik sanoatini modernizatsiya qilishda klaster yondashuvi // Innovations in Technology and Science Education, 2(16), 440–449. // humoscience.com/index.php/itse/article/view/2134.
10. Ortiqov.A, Isakov. M. Industrial iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisodiyot, –2019, –242 b.
11. Muratov R.S., Djalalova I.A., Oripov S.Sh. Korxona iqtisodiyoti. –Darslik. – T.: Fan va texnologiya, 2014. –424 b.
12. Махмудов Э.Х. Экономика предприятия. Учебник. – Т.: Иқтисодиёт, –2015. –170 с.
13. Ortiqov A., Yuldasheva Sh., Karabaeva G. SH., Najimaddinov R. D. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarishni tashkil etish. O'quv qo'llanma. –T.: Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2004.–124 b.
14. Mualliflar jamoasi. Yangi O'zbekiston: ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish odimlari. O'quv qo'llanma. –T.: Ma'naviyat, 2021. – 373 b.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.